

AF KANUNU İLE LİSANSÜSTÜ EĞİTİME YENİDEN BAŞLAYAN ÖĞRENCİLERİN DENEYİMLERİNİN İNCELENMESİ

İsmail Güleç

Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
Türkçe Eğitimi Bölümü
igulec@sakarya.edu.tr

Yrd. Doç. Dr. Yeşim Güleç-Aslan

Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
Özel Eğitim Bölümü
yesima@sakarya.edu.tr

Özet

Lisansüstü eğitim bireylerin mesleki ve kişisel gelişimleri için önemli katkılar getiren bir süreçtir. Günümüzde, pek çok birey lisans eğitimi sonrası lisansüstü eğitim yapmayı kendileri için önemli bir amaç olarak görmektedir ve bu doğrultuda planlarını yapmaktadırlar. Bu araştırmada, lisansüstü eğitimle ilişkisi kesilip, Af Kanunu ile yeniden eğitimine başlayan öğrencilerin deneyimleri ve algıları derinlemesine incelenmiştir. Ayrıca, araştırmanın yürütüldüğü enstitünün kendi bünyesindeki lisansüstü eğitime dönük eksiklerini saptama ve gerekli iyileştirme çalışmalarını planlanma yönünde de bir amaç söz konusudur. Bu nitel araştırma, deneyimler ve algılar şeklinde karşımıza çıkan olguları derinlemesine bir bakış açısıyla incelemek için sosyal bilim alanlarında sıkça kullanılan fenomenolojik (olgubilim) desen ile yürütülmüştür. Araştırmanın verileri 10 katılımcıyla gerçekleştirilen, yarı-yapılandırılmış görüşmelerle toplanmıştır. Verilerin analizinde, tümevarım analizi kullanılmıştır. Araştırmanın bulguları lisansüstü eğitimin önemi ve gerekliliği bağlamında tartışılıp, uygulama ve araştırmalara dönük öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Lisansüstü Eğitim, Af Kanunu, Fenomenolojik (Olgubilim) Desen.

ANALYZING THE EXPERINCES OF STUDENTS WHO RESUMED THEIR GRADUATE EDUCATION THROUGH ACADEMIC AMNESTY LAW

Abstract

Graduate Program is a process that provides significant contributions to the occupational and personal development of an individual. At present, most individuals percieve finishing a graduate program after an undergraduate one as a substantial purpose and do their plannings accordingly. This study examined the experiences of the undergraduates who resumed their education through this academic amnesty law. This qualitative research was carried out through phenomenological design which is a highly used pattern in social sciences to analyze with a thorough perspective, the phenomena which occurs as experinces and perceptions. The data of the study was gathered by semi-structured interviews realized with 10 interviewees. The data was analyzed inductively. The findings were argued in terms of the significance and neccessity of graduate education and some recommendations were presented as aimed at applicational and research processes.

Key Words: Graduate Education, Academic Amnesty Law, Phenomenological Design.

GİRİŞ

Affetmek insanların sahip oldukları en eski ve en güçlü duygulardandır. İlk suç veya ilk günahtan bu yana affetme insanoğlunun bildiği ve yaşadığı bir duygudur. Affetme kavramı bilinen en eski çağlardan beri tedavi ve insan ilişkilerini tamir için temel faktörlerden birisi olarak devamlı uygulanmış ve hâlen de uygulanmaktadır. (Hargrave ve Sells, 1997). Affetme kavramı pozitif bir bilim olan psikolojiden önce felsefe ile açıklanmaya

çalışılmıştır. Felsefi anlamda affedicilik ilkesi erdemlilik kavramıyla eşdeğer tutulmuştur. Kişinin erdemli olarak kabul edilmesi, kendisine karşı suç işleyen bireyleri affetme oranı ile eş tutulmuştur. Yüzyıllar boyu toplumlar affetme kavramını olumlu kişilik oranlarıyla eşleştirmişlerdir. İncitilen kişinin suçluyu affetmesi merhamet ve vicdan kavramlarıyla örtüştürülmektedir. Merhametli insan karşısındaki bireyi bağışlarken kin ve intikam duygularını içinde barındırmaz. Bu yönüyle affetme, felsefede, ahlakla bağlantılı olarak ele alınmaktadır (Enright ve Fitzgibbons, 2000). Affetme tüm dinlerde, tavsiye edilen ve güzel bulunan davranışlar arasında sayılmıştır.

Affetme kavramı, psikoloji literatürüne ise son kırk yılda girmiş ve kendisine geniş bir araştırma alanı oluşturmuştur (Finkel, Rusbult, Kumashiro ve Hannon, 2002). TDK (2005) sözlüğünde “bağışlamak, hoşgörü ile karşılamak, birinin sorumluluğundaki görevden veya işten çıkmasına izin vermek” şeklinde açıklanmaktadır. Ayrıca, alanyazında, TDK’nın sadece bağışlamak şeklinde ifade ettiği anlam daha geniş bir şekilde açıklanmakta, bağışlanacak olan şey de belirtilmektedir. Günah, kabahat, suç ve kusur bağışlanabilir, bir diğer deyişle affedilebilir (Ayverdi, 2006). Psikolojinin konusu olarak affetme ise, farklı biçimlerde tanımlanmıştır. Affedicilik, hatalı olan birine karşı öfkenin sonlandırılması, ilişkilerin ve duygusal yaralanmaların tedavi edilmesi ve bir zarara sebep olan kimsenin cezalandırılmadan affedilmesi olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca, affedicilik kinin ve acının uzaklaştırılması, kızgınlık ve intikam düşüncelerinden uzaklaşmaya karar verilmesi olarak da açıklanmaktadır (Hargrave ve Sells, 1997; Piderman, 2010). Bunların dışında affetme kavramı, affedilen kişiye veya kişilere bağlı olarak, kişisel affetme/kendini affetme, kişilerarası affetme/diğerini bağışlama, ortak affetme/bir toplulukta etnik grupların birbirini affetmesi, ulus içindeki toplulukları affetme/bir ülkede farklı toplulukların birbirini affetmesi ve uluslararası affetme/farklı ulusların birbirini affetmesi) olarak kategorilere ayrılmaktadır. Devletin suç ve kabahat sahibi yurttaşlarını affetmesi de ayrı bir kategori olarak ele alınabilmektedir. Affetme konusunda yapılan araştırmalara göz atıldığında genel olarak incinen kişinin suçlu kişiyi affetmesi üzerinde yoğunlaşıldığı görülmektedir. Bireyler arası affetmelerde suçluların incinen kişi tarafından bağışlanmayı beklemesi öngörülmüştür (Çardak 2012; Hepp-Dax, 1996). Oysa okuldan bir şekilde uzaklaştırılan öğrencilerin bir kabahat veya suçtan ziyade ihmalkarlık ve başarısızlığı söz konusu olup öğrencilerin kendilerini affettireceği bir kişi veya kurum olmadığı gibi, tam olarak bir affetme de söz konusu değildir. Bildiğimiz kişiler arası affetmeden farklı bir durum olduğunu söyleyebiliriz.

Ülkemizde yüksek öğretimin önemli sorunlarından biri, öğrencilerin eğitim hayatlarının farklı nedenlerle sona ermesidir. Okuldan uzaklaştırılan öğrenciler zaman içinde tekrar devam etmek istemişler ve bunun için de hükümetler üzerinde baskı oluşturmuşlardır. Bunun sonucunda da, belli aralıklarda bu durumda olan öğrencilerin eğitimlerine yeniden devam edebilmelerine imkan sağlayan yasal düzenlemeler yapılmaktadır. Her ne kadar adı farklı olsa da toplumda af kanunları olarak bilinen ve değerlendirilen bu yasa ve kanunlarla ilgili YÖK tarafından yapılan bir düzenleme ile yeni bir sisteme kavuşturulmuştur. 25.02 2011 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren 2547 sayılı kanunun 173. Maddesine eklenen geçici 58. Madde ile üniversitelerden atılma kaldırılmış, daha önceden çeşitli nedenlerle üniversite eğitiminden uzaklaşmış ve uzaklaştırılmış olan öğrenciler için af çıkarılarak yeniden öğrenci olma hakkı tanınmıştır. Bu kanundan yararlanmak isteyen 124 öğrenci Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsüne başvurarak yeniden öğrenci olma hakkını kazanmışlardır. Bu araştırmada, lisansüstü eğitimle ilişkisi kesilip, Af Kanunu ile yeniden eğitime başlayan öğrencilerin deneyimlerinin ve algılarının derinlemesine incelenmesi hedeflenmiştir. Ayrıca, araştırmanın yürütüldüğü enstitünün kendi bünyesindeki lisansüstü eğitime dönük eksiklerini saptama ve gerekli iyileştirme çalışmalarını planlanma yönünde de bir amaç sözkonusudur. Bu temel amaçlar doğrultusunda araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır:

- Öğrencilerin lisansüstü eğitimle ilişkilerinin kesilmesinin nedenleri nelerdir?
- Öğrencilerin lisansüstü eğitime yeniden başlama kararı almasındaki etmenler nelerdir?
- Lisansüstü eğitime yeniden başlama sürecinde öğrencilerin beklentileri nelerdir?
- Öğrencilerin lisansüstü eğitime ilişkin önerileri nelerdir?

YÖNTEM

Bu nitel araştırma, deneyimler, kavramlar, algılar şeklinde karşımıza çıkan olguları derinlemesine bir bakış açısıyla incelemek için sosyal bilimler alanında sıkça kullanılan fenomenolojik (olgubilimsel) desen ile yürütülmüştür. Bu desen, yaşantıları ve anlamları keşfetmek, tam olarak kavramak amaçlı araştırmalar için oldukça uygundur. Bu tür araştırmalar, araştırılan konuyu anlamaya ilişkin detaylı ve sistematik bilgiler ortaya

koyarak, uygulama alanına önemli katkılar sağlamaktadır. Ayrıca, bu tür araştırmalar özellikle henüz araştırma yapılmamış konularda gerçekleştirilecek sonraki araştırmalar için de bir alt-yapı oluşturup, yol gösterici özellik taşımaktadır. Bu tür araştırmalarda, görüşme başta olmak üzere çeşitli veri kaynaklarından elde edilen veriler araştırma sorularını yanıtlayıcı bir şekilde analiz edilerek, raporlaştırılmaktadır (Bogdan ve Biklen, 1998; Creswell, 2005; Smith ve Osborn, 2004; Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Katılımcılar

Araştırma, 2011-2012 eğitim-öğretim yılında bir devlet üniversitesinin Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ndeki lisansüstü eğitimlerine Af Kanunu ile tekrar dönen ve araştırmaya katılım için gönüllü 10 öğrenci (K=2, E=8) ile yürütülmüştür. Katılımcıların yaş aralığı 25-44, yaş ortalaması ise 30.5'dur. Ayrıca, yüksek lisans yaptıkları alanlar şöyledir: Sınıf öğretmenliği (n=1), Türkçe (n=1), Eğitim Programları ve Öğretim (n=2), Eğitim Yönetimi ve Denetim (n=1), PDR (n=1), Fen Bilgisi Öğretmenliği (n=1), İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenliği (n=1), Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği (n=2). Öğrencilerin farklı programlardan olmasına dikkat edilmiştir.

Katılımcıların sadece bir devlet üniversitesinin ilgili enstitüsüyle sınırlı tutulmasının nedeni, araştırma verileri doğrultusunda bu enstitünün kendi bünyesinde lisansüstü eğitime dönük eksiklerini saptama ve gerekli iyileştirme çalışmalarını planlama gayreti içinde olmasıdır.

Veri Toplama Süreci

Araştırmanın verileri fenomenolojik araştırmalarda temel veri toplama aracı olan görüşme türlerinden sosyal bilimler ve eğitim araştırmalarında yaygın kullanılan yarı-yapılandırılmış görüşmelerle toplanmıştır. Görüşmelerle, deneyimler, düşünceler ve algılar hakkında oldukça detaylı ve örneklerin yer aldığı bilgiler edinilmektedir (Smith ve Osborn, 2004; Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu araştırmada, katılımcılarla yarı-yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme soruları; araştırmacının kendi akademik deneyimleri ve ilgili alanyazın doğrultusunda hazırlanmıştır (Mertler, 2006; Smith ve Osborn, 2004; Yıldırım ve Şimşek, 2005). Gerçekleştirilen görüşmelerin ses kayıtları alınmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde, nitel analiz yöntemlerinden tümevarım analizi kullanılmıştır. Tümevarım analizinde, ham veriler bir bütün olarak incelenir. Verilerin tutarlılığı sınanarak oluşturulan kategoriler ve temalar kavramsal bir bütünlük içinde düzenlenir. Böylece, karmaşık veriler anlaşılır ve araştırma sorularını yanıtlayıcı bir şekilde raporlaştırılıp okuyucuya sunulur (Bogdan ve Biklen, 1998; Creswell, 2005; Yıldırım ve Şimşek, 2005). Nitel araştırmalar için önerilen geçerlik ve güvenilirlik ilkeleri doğrultusunda; (a) araştırma katılımcılarına takma adlar verilerek kimlikleri gizli tutulmuştur, (b) araştırma süreci ve bulguları detaylı bir şekilde yazılmıştır, (c) veri analizi sürecinde, verilerin kodlanması ve temalandırılması aşamalarında, verilerin kendi içinde tutarlılığı sağlanmıştır. Bu amaçla; öncelikle bir görüşme kodlama anahtarı oluşturulmuştur. Görüşme kodlama anahtarının oluşturulması için, ses kayıtlarının dökümleri incelenmiştir. İncelemenin ardından, her bir soru maddesinin altında yer alabilecek cevap kategorilerinin yazılı olduğu "Görüşme Kodlama Anahtarı" oluşturulmuştur. Bir başka deyişle, görüşme sorularının cevaplarını kapsayıcı kategorilerin yer aldığı bir görüşme kodlama anahtarı oluşturulmuştur. Görüşme kodlama anahtarındaki kategorilerin tutarlılığı bir başka uzman ile niteliksel tutarlılık çalışması yapılarak sağlanmıştır. Bu bağlamda, bir alan uzmanı ve araştırmacı birbirlerinden bağımsız olarak dökümlerini bu görüşme kodlama anahtarına göre değerlendirmişlerdir. İki araştırmacının kodlamaları tek tek karşılaştırılarak, tutarsız değerlendirmelerde değişiklikler yapılarak uzlaşmıştır. Böylece, görüşme kodlama anahtarına son hali verilmiştir. Ayrıca, kategorilerin ve temaların verilerle uyumu bir alan uzmanının incelemeleriyle gerçekleştirilmiştir (Brantlinger, Jimenez, Klingner, Pugach ve Richardson, 2005; Creswell, 2005; Yıldırım ve Şimşek, 2005). Ayrıca, niceliksel olarak da görüşmelerin güvenilirlik analizi yapılmıştır. Bu doğrultuda, görüşülen katılımcılar için araştırmacı ve bir alan uzmanı, birbirlerinden bağımsız olarak, görüşme kodlama anahtarındaki her bir sorunun cevabını içeren uygun kategoriye kodlamışlardır. Nicel tutarlılık Gözlemcilerarası Güvenirlik formülüyle (Görüş Birliği/Görüş Birliği +Görüş Ayrılığı x 100 hesaplanmıştır (Tekin ve Kircaali-Iftar, 2001). Bu doğrultuda gözlemcilerarası güvenilirlik ortalama % 96 (ranj = %90-%100) olarak hesaplanmıştır.

BULGULAR

Verilerin analizi sonucunda 5 ana tema ve bu temalara ilişkin alt-temalar elde edilmiştir. İlerleyen bölümde, temalar çerçevesinde araştırmanın bulguları sunulmuştur.

Öğrencinin Lisansüstü Eğitimden İlişğinin Kesilme Nedenleri

Bulgular öğrencilerin çeşitli nedenlerden dolayı lisansüstü eğitimle ilişkilerinin kesildiğini göstermektedir. Öğrenciler lisansüstü eğitimlerini bırakma nedenlerini kendilerinden kaynaklı kişisel nedenler (n=9) ve danışmandan kaynaklı nedenler olarak (n=1) belirtmişlerdir. Kişisel nedenler; katıldıkları proje, kayıt donduramama, işleriyle ilgili durumlar, ailevi sorunlar, devamsızlık ve başarısızlık olarak sıralanmıştır. Örneğin, katılımcılardan Serpil "Avrupa Birliğı Projesine katılmıştım. Dönem arasına denk gelmişti. 3 aylık bir programdı. Ücretli öğretmenlik yapıyordum, güzel bir fırsat olduğunu düşündüm. Yıl sonu sınavları proje dönemine denk geldi. Enstitü'ye kaydımı dondurmamak için müracaat ettim. Kabul etmediler. Böylece başarısız oldum ve kaydım silindi." cümleleriyle görüşlerini belirtmiştir. Ümit ise "o dönem ben çalışıyordum, o dönemde hocalarım iki ya da üç hafta gelmeme izin vermediler. Benimde gelmem imkânsızdı. Bırakmak zorunda kaldım" ifadesiyle eğitimini bırakma nedenini bildirmiştir. Bir başka katılımcı "mayıs'ta rahmetli babam hastalanmıştı, işler biraz ters gitti. Kötü bir hastalığa yakalandı, vefat etti" diyerek ailevi nedenlerden dolayı eğitime devam edemediğini bildirmiştir" (Cemal). Vedat ise "düzeltme döneminde tez danışmanım emekliye ayrıldı. Yeni tez danışmanımda savunma tarihine 1 ay kala verildi. Savunmaya yetiştiremedim" cümleleriyle danışmanından kaynaklı nedeni açıklamıştır. Yukarıda sıralanan gerekçelere bakıldığında katılımcıların büyük bir kısmının bırakma nedenlerinin başarısızlık olmadığı ve ellerinde olmayan durumlardan kaynaklandığı görülmektedir.

Lisansüstü Eğitimden İlişğinin Kesilmesinin Öğrenciler Üzerindeki Etkileri

Öğrenciler lisansüstü eğitimi bırakmalarının kendileri üzerinde çeşitli olumsuz etkiler yarattığını belirtmişlerdir. Öğrenciler psikolojik olarak etkilenerek, kaygı, pişmanlık gibi duygular yaşadıklarını, hem kendilerinin hem de ailelerinin de üzüldüğünü belirtmişlerdir (n= 10). Ayrıca, mesleki gelişimlerinin de olumsuz yönde etkilendiğini vurgulamışlardır (n= 4). Aşağıda bu temaya ilişkin örnek ifadeler verilmiştir:

"Ben internet sitesinden öğrendim. Üzüldüm tabii ki. İnsan üzüyor, çünkü emek vermişsin. Ailemde üzüldü. Hayatıma akademisyen olarak devam etmek istiyordum "(Serpil), "yaklaşık üç sene kaybettiğim için çok üzgünüm. Şu an doktora da olabiliyordum. Kariyerimde hedeflediğim noktaya üç sene geriden devam etmek zorundayım. Bu beni strese soktu diyebilirim" (Vedat), "başarısız olarak his oluştuğu için değersizlik duyguları oluşmuş ve aidiyet duygum kaybolmuştur" (Taner).

Öğrencilerin yoğun olarak yaşadığı iki duygu bulunmaktadır. Bunlardan birincisi üzüntü, diğeri de pişmanlıktır. Bu iki duygu yaşamlarını olumsuz şekilde etkilememiş, ancak kısa süreli de olsa bir huzursuzluk ve mutsuzluk yaşatmış, uzun bir süre zihinlerinin bir köşesini meşgul etmiştir.

Öğrencinin Lisansüstü Eğitime Yeniden Başlama Kararı Almasındaki Etmenler

Bulgular, öğrenciler lisansüstü eğitime yeniden başlama kararı almalarında çeşitli etmenler olduğunu gösterir niteliktedir. Bu etmenler şöyledir: (a) mesleki gelişim isteğı (alanda kariyer yapma, iyi bir öğretmen olma, vb.) (n= 6). "Kendini geliştirmeye çalışıyorsun, tekrar İngilizceye yoğunlaşıyorsun. Güzel bir duygu. Kendini geliştirmiş olan, öğrenciye o hak ettiğı şeyi verebilen, iyi bir öğretmen olmak isterim açıkçası" (Recep), "mesleki anlamda kendimi geliştirme ve yenileme arzumu, ileriki dönemlerde üniversite kadrolarında yer alma hedefim ve eğitimin ömür boyu devam eden bir süreç olduğuna olan inancım etkili oldu" (Yakup), (b) çevre desteğı (n=2). "Eşim çok destekliyordu beni" (Serpil), (c) Af Kanunu çıkması (n= 8). "Ben zaten bütün afları takip ediyordum, bir af çıkarsa beni de kapsasa. Bu af biraz daha genel kapsamlı olunca hemen zaten hani ilk gün telefon eden kişilerden birisiydim herhalde" (Ali). Daha önce de belirtildiğı gibi, Türkiye'de belirli aralıklarla çıkan af kanunlarının toplumda oluşturduğu bir beklenti görülmektedir. Ayrılmak zorunda kaldıkları için üzülen ve pişmanlık duyan öğrenciler için af kanunlarının, büyük bir merak ve ilgi ile beklenen yasalar olduğu görülmektedir. Bu ümit öğrencilerin günün birinde öğrencilik hayatına tekrar dönme ihtimalini her zaman canlı tutmasını sağlamıştır.

Öğrencinin Lisansüstü Eğitime Yeniden Başlamanın Doğurduğu Endişeler

Araştırma verileri öğrencilerin Af Kanunu sonrası tekrar lisansüstü eğitime başlamayla ilgili endişeler yaşadıklarını göstermektedir. İki öğrenci sürece yabancılaştıkları için endişe yaşadıklarını bildirmiştir. Örneğin Ümit *"hocam, şimdi 3 yıl Güneydoğu'da çalıştım, bu ortamlardan uzak kaldım. Her ne kadar Açık Öğretim'e başlasam da, kendim çeşitli alanlarda kitaplar okumaya başlasam da ister istemez yabancılaşma gibi durumlar hissettim"* diyerek endişesini dile getirmiştir. Yedi öğrenci ise derslerde zorlanma, başarısızlık yaşama, danışman ve devam gibi akademik konularla ilgili endişeleri olduğunu belirtmişlerdir. Bu endişelere örnek ifadeler şöyledir: *"Derslerde acaba zorlanır mıyım diye düşündüm. Hocalarda değişti"* (Serpil), *"gidip gelmek zor olur devam edemem diye kaygılanmıştım. Çok zor şartlarda olsa da devam ediyorum"* (Yakup), *"danışman hoca konusunda tekrar aynı şeyleri yaşar mıyım diye endişe etmedim değil"* (Vedat). İki öğrenci ise herhangi bir endişe yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Bu öğrencilerden Ali endişesi olmadığını belirtmekle birlikte, dil ile ilgili yaşadığı endişeyi de şöyle vurgulamıştır: *"Hiçbir endişem yoktu açıkçası. Sadece tek endişem şu olabilir: Dil bilmiyorum. Dil sanki çok önemli, her şey dille yürüyecekmiş gibi geldi önce, öyle bir korkum oldu. Onu da atlattım. Yok, hiç zorlayıcı bir şey olmadı"*. Görüldüğü gibi öğrencilerde başaramama korkusundan kaynaklanan bir kaygı görülmektedir. Kimilerinin verdiği aranın oldukça uzun olduğunu düşünülürken, öğretim üyeleri kadrolarının ve ders planlarının değişmesinin de etkisiyle öğrencilerde görülen bu kaygının normal olduğu söylenebilir.

Lisansüstü Eğitime Yeniden Başlama Sürecinde Beklentiler

Lisansüstü eğitime yeniden başlayan öğrencilerin çeşitli beklentilerinin olduğu araştırmanın son temasıdır. Bu tema üç alt-temaya ayrılarak incelenmiştir.

Enstitüden beklentiler: Araştırma katılımcıları yaşadıkları çeşitli sorunlar bağlamında Enstitülerinden çeşitli beklentileri olduğunu dile getirmişlerdir. Bunlar şöyledir: (a) Enstitü birimleri tarafından gerçekleştirilen resmi süreçlerin (bilgilendirme, evrak kontrolleri, vb.) daha sistematik olması (n=8), (b) devam zorunluluğunun kaldırılması (n=2), (c) derslerin araştırmaya dönük olması, kütüphane, ders içerikleri gibi akademik konulara önem verilmesi (n=3) olarak sıralanmaktadır. Aşağıda verilen örnek ifadeler, bu beklentilerin daha net görülmesini sağlayabilecektir: *"Lisansla kıyaslama yaparsak lisansa göre biraz daha öğrenci merkezli ve daha çok araştırma ve araştırılan konuları bilimsel verilere dayandırma ekseninde bir eğitim anlayışı var ancak bana yine de yetersiz gibi geliyor"* (Yakup), *"ders kayıt ve derse yazılma sırasında olan sıkıntılar halen devam ediyordu. Beni zorlayan en büyük unsur derse yazılma sırasında oldu. Teknoloji çağında olmamıza rağmen derse kayıt olma oldukça problemlidir"* (Taner), *"mesela derslerimiz ve çalışmalarımız biraz daha aktif olabilirdi. Derslerin içeriğine yönelik uygulamalar biraz daha farklı olabilirdi"* (Ümit), *"beklenti olarak ben şöyle bir şey diyeyim. Mesela yüksek lisansta biraz seçmeli dersler olabilirdi, daha çok seçmeli ders olabilirdi"* (Recep),.

Lisansüstü eğitimden beklentiler: Öğrencilerin lisansüstü eğitimlerine ilişkin beklentileri ise şöyledir: (a) akademik ve mesleki olarak alana katkı sağlamak (n= 7), (b) lisansüstü eğitimi tamamlamak (n=4). Örneğin Cemal *"yüksek lisansla ilgili özellikle kendi alanımla ilgili derinlemesine bilgi ve uygulama alanında yeterli olduğumu hissetmek istiyorum birincisi bu. İkincisi doktorayı düşünüyorum"*, Ümit *"mesleğime tam olarak hâkim olmak istiyorum. Bir de üniversiteye geçmek için"*, Ali *"benim emekli olmama iki üç senem var. Bu saatten sonra kariyer yapayım, doktora yapayım düşünmüyorum. Ama güzel bir şey olsa gerek bir diploma daha alıyorsunuz"* diyerek konuya ilişkin görüşlerini belirtmişlerdir.

Beklentilerin karşılanması bağlamında öneriler: Araştırma katılımcılarının beklentilerinin karşılanması bağlamındaki önerileri ise şöyledir: (a) Enstitü WEB sayfası geliştirilerek belirli konularda (sempozyumlar, vb.) sistematik bilgilendirme yapılması (n= 2). Örneğin Serpil bu konudaki önerisini şöyle bildirmiştir: *"Mesela web sitesiniz zayıf. Bu noktada daha interaktif bir veri tabanı oluşturulabilir. Eğitimle ilgili sempozyumlardan vesaire daha çok haberdar edilebiliriz"*, (b) akademik ortama ilişkin çeşitli değişikliklerin yapılması (n= 7). Bu değişiklikler; uygulamalı eğitimlerin sunulması, bazı derslerin uzaktan yürütülmesi, farklı bölümlerden öğrencilerle bir arada çalışma olanağı sağlanması, kütüphane koşullarının iyileştirilmesi, öğrenci işlerinin daha verimli çalışmasıdır. Bu konudaki örnek ifadelerden bir tanesinde *"bazı dersleri mesela uzaktan eğitimle yapabilirsiniz"* (Recep) cümleleri görülmektedir. Taner *"sadece öğrencilerin sunum yapması değil daha çok öğretmenin katılımı olmalı"*, Yakup ise *"klasik eğitim anlayışından (tahtada öğretmenin ders anlatıp öğrencilerin*

dinlediği) tamamen uzaklaşılması gerektiğini ve uzaktan eğitimin ve bilişim teknolojilerinin yüksek lisans eğitiminde etkin bir şekilde kullanılması gerektiğini düşünüyorum” diyerek görüşlerini belirtmişlerdir. Son bir örnek ise Ümit'in cümleleridir: *“Kütüphane ortamı yani çalışma ortamı biraz daha iyileştirilebilir hocam. İnternette kitap almaya kalktığımızda bir hafta on günde geliyor.”* Beklentilerin karşılanması bağlamında bir öğrenci herhangi bir öneride bulunmamıştır.

TARTIŞMA

Bu araştırmada, lisansüstü eğitimle ilişkisi kesilip, Af Kanunu ile yeniden eğitime başlayan öğrencilerin deneyimlerinin incelenmesi hedeflenmiştir. Ayrıca, araştırmacının yürütüldüğü enstitünün kendisini geliştirme bağlamında gerçekleştirebileceği iyileştirme çalışmalarının neler olması gerektiğini görmesi, kendisini değerlendirmesi yönünde de bir amaç söz konusudur. Bu doğrultuda gerçekleştirilen bu nitel araştırmanın bulguları, katılımcıların öğrencinin öğrenim hayatına kontrol edemedikleri ve ellerinde olmayan çeşitli nedenlerden dolayı ara vermek zorunda kaldıklarını göstermektedir. Bu durumda onlarda stres, hayal kırıklığı, üzüntü gibi çeşitli olumsuz duygular yarattığını bildirmektedir. Katılımcılar yeniden başlamaya ilgili çeşitli endişeler taşıyorlar da; mesleki hedeflerine ulaşmak ve daha nitelikli alan uzmanları olarak görevlerini yerine getirmek şeklindeki amaçlarına ulaşmak isteyerek af kanunu sayesinde geri dönmüşlerdir. Affetmeyle ilgili alanyazınla da tutarlı olarak, katılımcılara yeniden bir şans verilerek affedilmeleri, katılımcıların hedefleri bağlamında yerinde bir karar olarak değerlendirilebilir (Hargrave ve Sells, 1997; Hepp-Dax, 1996; Piderman, 2010; Worthington ve Diblasio, 1990). Ayrıca, araştırmacının katılımcıları tekrar döndükleri Enstitü'den daha nitelikli bir lisansüstü eğitimi için çeşitli beklentilerini ve önerilerini sıralamışlardır. Bu öneriler, Enstitü'nün kendisini geliştirmesi için oldukça değerli öneriler olup, bu doğrultuda çalışmaların yapılmasında bir ilk adım niteliği taşımaktadır.

Araştırma bulguları katılımcıların affedilerek geri dönmelerinin olumlu bir süreç olarak gösteriyor olsa da, bazı konulara dikkat edilmesi gerekmektedir. Affetme ilgili yapılan araştırmalarda, kişinin başkasını affetmesi için ilk adım olarak kendini affetmesi ve hatalarını fark etmesi gerektiği üzerinde durulmaktadır (Worthington ve Diblasio, 1990; Worthington ve Wade, 1999). Bu yüzden af kanunları çıkarılırken gerçekten ilişkisi kesildiği için pişman olan, kendisiyle hesaplaşan ve bir kez daha şans verildiğinde tekrar aynı hataları yapmayacağını söyleyenler olduğu gibi; tamamen kaydı bulunsun, belki lazım olur, düşüncesiyle hareket edenler de bulunmaktadır. Bu tür öğrenciler arasında tez tamamlamayanlar ve derse devam etmeyenler olabilmektedir. Bu durum, Worthington ve Diblasio'nun (1990) af sürecinin ilk basamağı olarak tarif ettiği kendini affetme ve anlama aşamasını geçmemiş olabileceğini düşündürmektedir. Dolayısıyla, bu tür af kanunlarının uygulanırken bazı ölçütlerin ve/veya sınırlamaların getirilmesine yönelik ölçütler belirlenebilir. Örneğin, öğrenim hayatlarına devam etmek isteyen öğrencilerinin hazır bulunuşluklarını ölçtüktan sonra devam etmelerine karar verilecek bir sistem geliştirilebilir. Belirli bir ölçütü geçemeyen öğrencilerin eğitim yaşantılarına son verilerek, af kanunundan belirli bir süre yararlanmalarına dönük bir düzenleme yapılabilir. Bu bağlamda, bu konuya ilişkin çeşitli çalıştaylar düzenlenerek, ne tür önlemlerin alınması gerektiğine uzmanlarca karar verilebilir. Böylece, kayıtlı olduğu halde öğrencilik yapmayanların yarattığı gereksiz yığılımların önüne geçilebilir. Ayrıca, enstitülerin işleyişlerinin yavaşlamasının ve öğretim üyelerinin danışmanlık yükümlülüklerinin aşırı çoğalmasının önüne geçilebilir. Bulgular doğrultusunda bir diğer öneri de lisansüstü eğitim veren Enstitülerin hem öğrencilerinin hem de öğretim elemanlarının ihtiyaç ve sorunlarını değerlendirip, bu yönde düzenlemeler yapmaları, daha nitelikli bir lisansüstü eğitimi getirebilecektir. Bu araştırmanın sınırlılıklarından yola çıkarak ileri araştırmalar için şu öneriler getirilebilir: (a) Bu araştırma bir Enstitü ve 10 katılımcıyla sınırlıdır. Dolayısıyla farklı Enstitülerden, farklı öğrencilerle bu çalışma yinelenebilir, (b) bu araştırmada sadece görüşme yoluyla veri toplanmıştır. İleride yapılacak olan araştırmalarda farklı veri toplama araçları da kullanılarak veriler zenginleştirilebilir, (c) farklı araştırma yöntemlerine dayalı yeni araştırmalar gerçekleştirilebilir. Son olarak araştırmacılar şöyle bir kişisel görüş belirtmişlerdir: *“Bu araştırmaya başlamadan önce af kanunlarına tepki ile yaklaşır ve olumlu bulmazdık. Ancak, araştırma sırasında birçok öğrencinin elinde olmayan nedenlerden dolayı, az da olsa bir kısmının ise danışman ve enstitü kaynaklı nedenlerden dolayı öğrenimlerine son vermek zorunda kaldıklarını görünce af kanunlarına eskisi gibi yaklaşmamaya, mağdurlukların giderilmesi için bir fırsat olarak görmeye başladığımızı ifade etmeliyiz.”*

Not: Bu çalışma 07-09 Kasım 2013 tarihlerinde Antalya’da 28 Ülkenin katılımıyla düzenlenen “2nd World Conference on Educational and Instructional Studies- WCEIS’ ”de bildiri olarak kabul edilmiştir.

KAYNAKÇA

- Ayverdi, İlhan (2006). *Asırlar boyu tarihi seyri içinde misalli büyük Türkçe sözlük*, İstanbul: Kubbealtı Neşriyat.
- Bogdan, C. R. & Biklen, K. S. (1998). *Qualitative research fo reducation research*. Boston: Jossey-Bass Publishers.
- Brantlinger, E., Jimenez, R., Klingner, J., Pugach, M. & Richardson, V. (2005). Qualitative studies in special education. *Exceptional Children*, 71 (2), 195-207.
- Creswell, W. J. (2005). *Educational research*. Upper Saddle River, N.J.: Pearson.
- Çardak, Mehmet (2012). Affedicilik yönelimli psiko-eğitim programının affetme eğilimi, belirsizliğe tahammülsüzlük, psikolojik iyi oluş, sürekli kaygı ve öfke üzerindeki etkisinin incelenmesi. Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi.
- Enright, R. D. & Fitzgibbons, R. P. (2000). *Helping clients forgive: An empirical guide for resolving anger and restoring hope*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Finkel, E. J., Rusbult, C. E., Kumashiro, M. & Hannon, P. (2002). Dealing with betrayal in close relationships: Does commitment promote forgiveness? *Journal of Personality and Social Psychology*, 82 (6), 956-974.
- Hargrave, T. D. & Sells, J. N. (1997). The development of a forgiveness scale. *Journal of Marital and Family Therapy*, 23, 41-62.
- Hepp-Dax, S. H. (1996). *Forgiveness as an educational goal with fifth-grade inner-city children*. Yayınlanmamış doktora tezi, Fordham University. New York.
- Piderman, K. M. (2010) Forgiveness: How to let go of grudges and bitterness. <http://clarkschapel.org/Forgiveness.pdf> 05.09.2012 tarihinde erişilmiştir.
- Smith, J. A. & Osborn, M. (2004). Interpretative phenomenological analysis. J. A. Smith (Ed.), *Qualitative psychology: A practical guide to research methods* (51–80). London: Sage.
- Tekin, E. & Kırcaali-İftar, G. (2001). *Özel eğitimde yanlışsız öğretim yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- TDK (2005). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Worthington, E. L. & Wade, N. G. (1999). The psychology of unforgiveness and forgiveness and implications for clinical practice. *Journal of SocialandClinicalPsychology*, 18 (4), 385-418.
- Worthington, E. L., Jr., & DiBlasio, F. A. (1990). Promoting mutual forgiveness with inthcfractured relationship. *Psychotherapy*, 27, 219-223.